

Стратегија заштите животне средине општине Ражањ

- предлог -

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	2
УВОДНИ ДЕО	3
1.1. Обраћање председника општине	3
1.2. Стратегија заштите животне средине – СЛОП методолошки оквир	4
2. ОПШТЕ О ОПШТИНИ РАЖАЊ	5
2.1. Географски и административни положај	5
2.2. Демографска слика	5
2.3. Природни ресурси	6
3. ИНДИКАТОРИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	7
3.1. Природа и биодиверзитет	7
3.1.1. Заштићена подручја	7
3.1.2. Диверзитет врста	8
3.1.3. Промена намене земљишта	9
3.1.4. Површине деградираног земљишта	10
3.1.5. Потрошња минералних ђубрива и средстава за заштиту биља	12
3.2. Животна средина, здравље и квалитет живота	12
3.2.1. Учесталост прекорачења дневних гв за SO ₂ , NO ₂ PM ₁₀	12
3.2.2. SWQI (Serbian water quality index)	13
3.2.3. Квалитет воде за пиће	14
3.2.4. Коришћење воде у домаћинствима	15
3.2.5. Проценат становника прикључен на јавни водовод и канализациону мрежу	16
3.2.6. Постројења за пречишћавање отпадних вода	16
3.2.7. Извори нејонизирајућег зрачења од посебног интереса	16
3.3. Отпад	17
3.3.1. Укупна количина произведеног отпада према врстама отпада	17
3.3.2. Депоније отпада - сметлишта	18
3.3.3. Количина издвојено прикупљеног, поново искоришћеног и одложеног отпада	19
3.4. Климатске промене	19
3.4.1. Емисија гасова са ефектом стаклене баште (укупна потрошња примарне енергије по енергентима)	19
3.4.2. Моторна возила	20
3.4.3. Интензитет туризма	21
3.5. Спровођење законске регулативе и инвестиције	21
3.5.1. Успешност спровођења законске регулативе	21
3.5.2. Ивестиције и текући издаци за заштиту животне средине	22
4. СТАЊЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	23
4.1. SWOT анализа	23
5. СТРАТЕШКИ ОКВИР	25
6. АКЦИОНИ ПЛАН	29
6.1. Финансијска улагања	40
7. ОКВИР ЗА МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈУ	41
8. ПРИЛОЗИ	43
8.1. Листа учесника у процесу израде Стратегије	43
8.2. Листа општинских планова и релевантних докумената	43
8.3. Листа индикатора	43
8.4. Коментари појединачних заинтересованих страна	43

УВОДНИ ДЕО

1.1. Обраћање председника општине

Поштовани суграђани,

Живимо у малој и неразвијеној општини. Према Јединственој листи развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2011. годину, општина Ражањ сврстана је у четврту, групу најнеразвијенијих, а поред тога спадамо и у девастирана подручја. Привредне активности, које су замрле због вишедеценијског лошег стања у читавој држави, веома слабо се покрећу. Индивидуална пољопривредна производња такође стагнира или опада, чему разлог видимо у неуређеном стању на тржишту пољопривредних производа, уститњеним поседима као и све већем броју старачких и напуштених домаћинстава. Све су то чињенице које не могу да буду прихваћене олако. Али, и поред тога, имамо чиме да се похвалимо. Располажемо прелепим пределима, великим површинама обрадивог земљишта и шума, квалитетним и незагађеним ваздухом, водом, обиљем биљних и животињских врста. Све су то ресурси и квалитети које не смемо занемарити и којима смо дужни да посветимо пажњу. Општина Ражањ је позната по пажњи и труду које посвећује животној средини, уређењу и очувању човекове околине. Стратегијом одрживог развоја општине Ражањ поставили смо себи циљ да постанемо еколошка општина у правом смислу те речи и чинимо све што је у нашој моћи да тај циљ остваримо што је пре могуће.

Поштујући принципе и приоритете Стратегије одрживог развоја, приступили смо изради Стратегије заштите животне средине, специјализованог документа који ће бити усмерен само на питања и проблеме везане за заштиту животне средине и на мере и активности за њихово превазилажење. Проблеми су бројни и, имајући у виду неразвијеност и тешко стање у коме се општина налази, нису лако ни брзо решиви, али су решиви. Стратегија заштите животне средине треба да нам да одговоре на питања шта најпре, у сарадњи са ким, где, када, како и са колико средстава треба урадити да би се ти проблеми на најбржи могући начин и уз најбоље резултате решили. Када посматрамо тему, сви смо овде заинтересоване стране. Зато се захваљујем свима који су дали допринос у изради документа и позивам све остале да се укључе у реализацију, јер од нас зависи какву ћемо планету оставити својим потомцима.

Председник општине Ражањ
Добрица Стојковић

1.2. Стратегија заштите животне средине – СЛОР методолошки оквир

Општина Ражањ је потписала, 15. децембра 2010. године у Београду, Меморандум о разумевању са Пројектом Подршке општинама ИПА 2007, којим су дефинисани детаљи пружања техничке подршке процесу израде Стратегије заштите животне средине општине Ражањ. На основу Меморандума консултанти пројекта у пуној сарадњи са запосленима у општини Ражањ пружају техничку подршку у изради Стратегије заштите животне средине на основу СЛОР методолошког оквира.

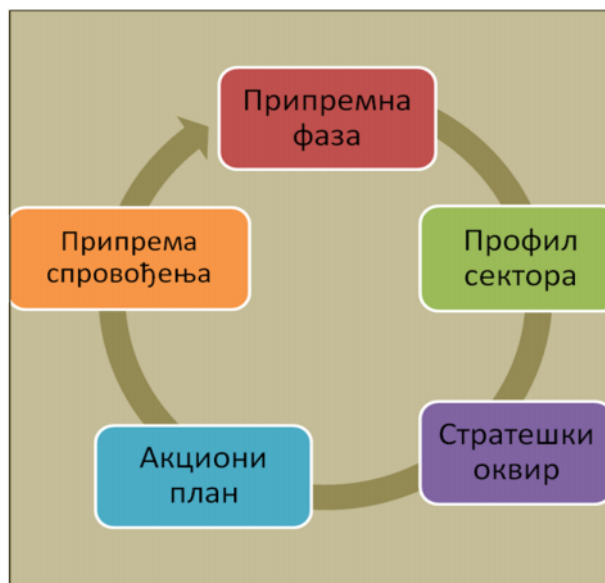
СЛОР (Стратегија локалног одрживог развоја) методолошки оквир креиран као резултат пројекта Ехцханге 2 (2008–2010. год.) у циљу методолошке стандардизације процеса стратешког планирања за потребе Сталне конференције градова и општина и локалних самоуправа у Србији. Једна од основних карактеристика методологије јесте да је процес израде стратешких планова на локалном нивоу општина заснован на партиципативном приступу, што подразумева директну укљученост свих јавних и приватних заинтересованих страна у току трајања целокупног процеса. Партиципативни приступ у изради Стратегије се не односи само на заједничку израду стратешког документа и акционог плана, него омогућује шире учешће заједнице у идентификацији, активирању и координацију партнерстава за имплементацију појединих активности и пројеката.

Стратегија заштите животне средине развијана је на основу постојећег законског и стратешког оквира на националном, регионалном и локалном нивоу. Стратегија је усклађена са Националним програмом за заштиту животне средине 2010.године, Националном стратегијом за укључивање Републике Србије у Механизам чистог развоја из 2010.године као и Националном стратегијом одрживог развоја из 2008.године. Када је у питању Регионални стратешки оквир, Стратегија се ослања на Регионални стратешки план управљања отпадом за Нишки регион из 2010.године. Локални стратешки оквир на који се ослања Стратегија заштите животне средине чине Стратегије локалног одрживог развоја општине Ражањ из 2008.године као и Локални план управљања отпадом из 2010.године.

Процес израде Стратегије заштите животне средине текао је у пет главних фаза приказани сликом 1. Које би требало да се понављају у десетогодишњем циклусу. Током припремне фазе Скупштина општине Ражањ донела је одлуку о иницирању процеса израде Стратегије заштите животне средине; именовани су координатор и координациони тим; идентификоване су заинтересоване стране и формирана је и радна група.

У другој фази израде профила сектора идентификовано је двадесет индикатора заштите животне средине и отпочео је процес прикупљања података за израду анализе сектора заштите животне средине. Радом радне групе идентификовани су приоритети, стратешки и специфични циљеви. Дефинисана је и визија сектора заштите животне средине. Након фазе израде стратешког оквира дефинисани су и пројекти и развијен је акциони план за реализацију Стратегије за период од наредних пет година.

Приликом фазе припреме спровођења дефинисани су механизми мониторинга и евалуације.

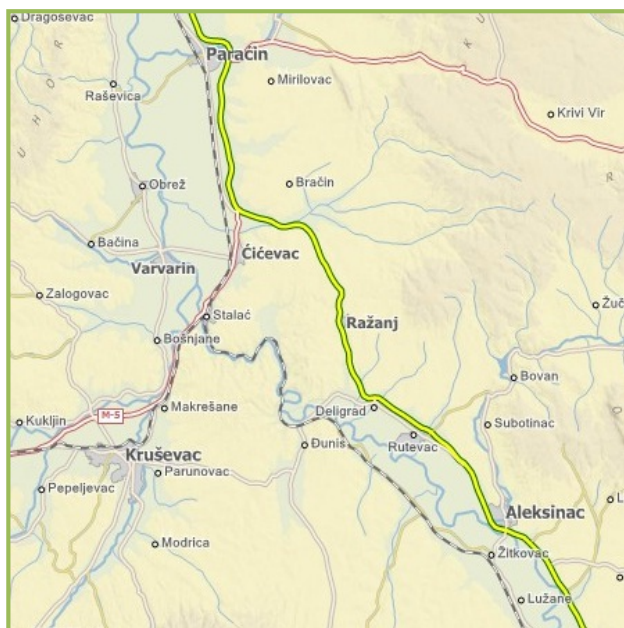

Стратегија заштите животне средине општине Ражањ рађена је у циљу утврђивања тренутног стања животне средине у општини, утврђивањем жељеног стања животне средине у периоду од десет година и начина којима се жељено стање може постићи.

Препознајући потенцијал општине у циљу очувања здраве животне средине и квалитетног живота њених грађана, општина Ражањ је кроз процес израде Стратегије заштите животне средине направила јасан корак ка одређењу општине Ражањ као еколошке општине.

2. ОПШТЕ О ОПШТИНИ РАЖАЊ

2.1. Географски и административни положај

Општина Ражањ има јако повољан географски положај. Налази се на раскршћу Балканске и Карпатске Србије и Великог и Јужног Поморавља (планина Буковик изнад седишта општине представља чвориште). Окружена је општинама: Крушевац, Ћићевац, Алексинац, Сокобања, Бојевац и Параћин са којима је, релативно добро, повезују три регионална путна правца. Њеном територијом пролази најзначајнија републичка друмска саобраћајница Коридор 10, аутопут Београд – Ниш. Варошица Ражањ се налази на 55 км од Ниша према Београду, на надморској висини од 264 м.

Железничке станице Браљина и Ђунис на прузи Београд – Ниш, налазе се западно од Ражња, удаљене 10-так километара.

Рељеф је заталасан, из долине Јужне Мораве прелази у подгорине Кучајских планина, Ртња, Озрена, Буковика са највишом тачком општине (Рожањ 893 м) и превојем Мечке. Претежни део територије има равничарски карактер.

2.2. Демографска слика

Демографска кретања општине Ражањ карактерише константна, релативно интензивна миграција и погоршање виталних карактеристика становништва.

У погледу распрострањености и броја становника спада у групу мањих општина у Србији. На површини од 289 km² живи 11.369 становника (по попису из 2002. године) или 39 становника на 1 km². По густини насељености Општина знатно заостаје у односу на регионални и републички просек.

Процена кретања броја становника Републички завод за статистику

Попис 2002.

Структуру становништва према старости чини: до 19 година – 1893 становника (17% укупног становништва); од 20 до 64 године – 6080 становника (54%) и преко 65 година – 3296 становника (29%) што приказује следећи график:

Према подацима Републичког завода за статистику од 1008 запослених на територији општине Ражањ у предузећима, установама, задругама и другим организацијама запослено је 812 радника, а оних који самостално обављају делатност, приватни предузетници и лица запослена код њих је 196.

2.3. Природни ресурси

Од расположивих природних ресурса највећи развојни значај има пољопривредно земљиште, шуме и неметаличне сировине.

Пољопривредно земљиште представља 60,1% од укупне површине територије општине Ражањ. Најзначајнија земљишта су гајњаче и алувијална земљишта у долини Ражањске реке и Јужне Мораве. То су висококвалитетна земљишта која представљају базу пољопривредне производње. Осим коришћења у пољопривредној производњи, алувијална земљишта су од великог значаја за саобраћај и водoprивредну инфраструктуру.

Травне површине обухватају 21% пољопривредних површина што је добра подлога за развој сточарства.

У досадашњем периоду овај примарни ресурс није у задовољавајућем степену валоризован, Доминантан уситњени индивидуални сектор није у довољној мери био тржишно оријентисан.

Шуме и шумско земљиште чине 34% укупне територије општине Ражањ. У структури шума највећи део чине састојине лишћара и то: храст китњак, бели граб и буква а присутни су у знатном обиму цер, бели и црни јасен, липа, јова, бела врба, ива и багрем. Од најзаступљенијих четинара су јела, смрча и бор.

Значај овог ресурса увећан је богатством пратећих шумских плодова: вргањ, лисичарка, шипурак, купина, лековито биље као и разноврсном и бројном дивљачи.

У непосредној близини општинског центра постоји налазиште **бентонитске глине** за израду опекарских производа које је годинама било у експлоатацији.

На територији општине нису вршена детаљна истраживања минералних сировина са аспекта билансирања резерви али су делимичним истражним радовима идентификоване следеће минералне сировине: **кварцни песак** у пределу Послонских планина, **графит** у пределу Горунов поток према селу Витошевцу и руде **антимона и бакра** у пределу Крћеве реке.

3. ИНДИКАТОРИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

3.1. Природа и биодиверзитет

3.1.1 Заштићена подручја

На основу документације Завода за заштиту природе Србије, као и увидом у Централни регистар заштићених природних добара, констатовано је да се на територији која је обухваћена границама Просторног плана општине Ражањ не постоје заштићена природна добра, осим предела изузетних одлика Мојсињске планине и Сталаћка клисура Јужне Мораве који се веома малим делом простире и на територији општине Ражањ.

У поступку доношења Акта о заштити налази се Стабло Храста лужњака у селу Шетка. Такође, постоје станишта дивљих биљних и животињских врста, које штити Бернска конвенција.

Током обиласка терена посебно су идентификована стара стабла хрasta која имају свој популарни назив „Храст запис“. Сва ова стабла су стара више од 100 година али ни једно није стављено под заштиту Актом о заштити. На територији Општине Ражањ идентификовано је 5 стабала „Хрasta записа“:

- ❖ Храст запис код цркве Св Лука у Подгорцу,
- ❖ Храст запис у дворишту домаћинства Илић у Новом Брачину,
- ❖ Храст запис у Малетини
- ❖ Храст запис у Липовцу (на приватним њивама)
- ❖ Храст запис у Витошевцу
- ❖ Храст лужњак, Васицко лојзе, Смиловац (на међи к.п.бр.4364 и 4365/1);

Идентификована су и 4 стабла:

- ❖ стабло крушке под називом „Под лојзе“, Црни Као;
- ❖ стабло врбе код каптираног извора Сење, Варош
- ❖ стабло врбе у Послону, недалеко од пута.

Слика 3.1.1.1 Стабло крушке „Под Лојзе“

Слика 3.1.1.2. Храст запис у Витошевцу

Детаљна обрада оваквих појединачних случајева дата је у Катастру природних вредности општине Ражањ.

Поред овога, ловачка удружења "Буковик" из Ражња, "Срна" из Витошевца и ловиште "Буковик" имају резервате проглашене Ловним основама. Резерват ЛУ "Буковик" заузима површину од 3.750 ха или 31% од укупне површине ловишта. Границе резервата одређене су од места Маћија до аутопута, аутопутем до Липовца где се одваја путем према Прасковчу до Јужне Мораве, а затим Јужном Моравом па путем поново до места Маћија.

Ниједна локација у општини Ражањ још увек није обухваћена Програмом Натура 2000. Будући да Република Србија треба до 2013. године да постане чланица мреже заштићених природних подручја Европске уније кроз формирање националне мреже Натура 2000, неопходно је на време размишљати о овом виду заштите природних подручја и у општини Ражањ.

3.1.2 Диверзитет врста

Имајући у виду повољне природне услове, заступљеност животињских врста је веома изражена и разноврсна. Према подацима из ловних основа, на територији општине могу се наћи следеће дивље животињске врсте са режимима заштите:

Ловостајем заштићене врсте дивљачи:

Срна, дивља свиња, зец, веверица, сиви пух, јазавац, куна златица, куна белица, ондатеа, дивљи голуб (гривнаш), грлица, гугутка, фазан, пољска јаребица, јаребица камењарка, препелица, дивља гуска (глоговњача и лисаста), дивља патка (глуvara, кржуља, крџа – пупчаница, звиждара, ћубаста, риђоглава, ледењарка, превез, чегртуша, кашикара, мраморка, црнка и њорка), сива чапља, барски петлови, барска кока, креја, јастреб кокошар, гачац, ронци (велики, средњи, мали), вранци и гњурци (ћубасти и мали), ноћни потрк, шумска шљука, шљуке жалари идруге повремено.

○ Трајно заштићене врсте дивљачи:

Видра, шарени твoр, хермелин, ласица, сове, соколови, орлови, јастребови (осим јастреба кокошара), ронци, црна и бела рода, чапља осим сиве чапље), еје луње, шљуке, сабљарке, кукавице, златовране, водомари, пупавци, дивље гуске (осим глоговњаче и лисасте), шљуке (осим шумске шљуке), детлићи, птице певачице (осим сиве вране, свраке, креје и гачца) и друге повремено.

Слика 3.1.2.1. Неки од представника крупне и ситне дивљачи

- Дивљач ван режима заштите:
Лисица, вук, шакал, твор, сива врана и сврака.
- Главне гајене врсте:
Срна, дивља свиња, зец, фазан и пољска јаребица.

Од трајно заштићених врста птица могу се пронаћи: сове, соколови, орлови, јастребови, црна рода, бела рода, чапље, шљука, сабљарка, кукавица, златоврана, водомара, пупавац, дивље гуске, шљуке, детлићи, птице певачице; свраке; креје, и гачца.

Општи еколошки услови станишта, првенствено физико-хемијски квалитет воде и прехранбена основа, утичу на ихтиофауну. Јужна Морава је река на коју је наслоњено неколико великих индустријских градова, те је реципијент непречишћених отпадних вода како комуналних тако и индустријских. Ихтиофауна Јужне Мораве: смуђ, буцов, деверика, кленка, кркуша, шаран, сом, караш, шкобаљ, шљивар и др. У водотоку Јовановачке има речног рака, кленка и кркуше.

Када су у питању биљне врсте, најпре врсте дрвећа, према подацима Шумске управе Ражањ, најзаступљенија је буква, нешто мање цер и сладун, а присутне су и китњак, граб, багрем и четинари.

Мере неге и заштите шума спроводе се према Шумско привредним основама који се доноси на период од 10 година. Најчешће мере су: садња, пошумљавање, попуњавање, санитарна сеча, прореди, кресање и резање грана и заштита: од штеточина и гљивичних болести и заштита од пожара. Заштита од обољења врши се аеротретирањем и ручно. Пошумљавање се врши садним материјалом који се добија из ШГ "Расина" из Крушевца.

Подаци о нижим спратовима шумских екосистема показују следеће: од жбунастих врста на подручју општине Ражањ могу се наћи: леска, мечја леска, црни глог, дрен, свиб, јоргован, срна удица, чибиговина, орлови нокти, павит, зова, хајдучка опута.

У приземној флори заступљене су: купине, папрат, лазаркиња, љубичица, млечика, јагоде, зова и разне траве као што су: аптовина, бршљан бујад, јаглика, јажевица, кантарион, раставић, коприва, љутић.

3.1.3 Промена намене земљишта

Према билансу површина подручја Просторног плана, укупне површине од **28.863,1**ha, пољопривредно земљиште захвата 17.356,8 ha (60.1%), шумско 9993.3 ha (34.6%), водно 264,3 (0.9%), а остало 1248.7ha (4.4%).

Табела 3.1.3.1. Биланс планиране намене површина на подручју општине Ражањ.

Табела 1. Биланс планиране намене површина на подручју општине Ражањ (катастарско стање)

		општина РАЖАЊ			
Година		2011.		2025.	
Укупна површина (ха)		28.863,1	100%	28.863,1	100%
Пољопривредно земљиште		17.356,8	60.1%	16.161,1	56.0%
Шуме	државне	7 283,0	25.2%	11.105,6	38.4%
	приватне	2710,3	9.4%		
Водно земљиште		264,3	0.9%	264,3	0.9%
Остале површине	Изграђен простор (са саобр. површинама)	1109,7	3.9%	1332,1	4.7%
	остало неплодно земљиште	139	0.5%	-	-

Напомена: Уоквиру шумског земљишта нису рачунате неплодне шумске површине (крш, камењар...), већ су оне обухваћене осталим земљиштем.

Према званичним подацима Одељења за привреду и финансије, у задњих пет година, укупна површина која је променила намену и то из пољопривредног у грађевинског земљиште износи: 4 ха 39,4а.

Табела 3.1.3.2. Површина која је променила намену у периоду 2007-2011

Година	Површина која је променила намену
2007	4ха 16а 61м2
2008	/
2009	16а 89м2
2010	5а 90м2
2011	/
УКУПНО	4ха 39,4а

3.1.4 Површине деградираног земљишта

Деградација земљишта настаје услед лоше пољопривредне производње (прекомерне употребе пестицида, монкултура), ерозије, експлоатације минералних сировина, депоновања отпада, неадекватног одвођења и непречишћавања отпадних вода, поплава, прекомерне урбанизације и др.

На територији општине Ражањ испитивање квалитета земљишта обавља ДП за развој аграра "Агроразвој" из Ниша. У ранијем периоду су контроле земљишта биле обавеза "Агроразвоја" и вршене су периодично на подручју целе општине. Сада је та обавеза укинута, и контроле квалитета земљишта "Агроразвој" врши на иницијативу пољопривредних произвођача. Право на бесплатну контролу квалитета имају сви пољопривредни произвођачи који су регистровани пољопривредно газдинство. Према информацијама добијеним од "Агроразвоја", на добијеним узорцима земљишта врше се анализе које имају за циљ да утврде рН вредност, присуство фосфора, укупног азота, калијума и калцијума у земљишту, као и удео хумуса у структури земљишта.

Према подацима добијеним од "Агроразвоја" заснованим на узорцима које је служба обрађивала, на територији општине Ражањ нема деградираних земљишта. Забележена је само повећана рН вредност, али је то решавано калцификацијом.

Присуство хемијских заштитних средстава и средстава за побољшани раст биља нису мерени. За процену присуства ових показатеља морамо се поново позвати на велики део необрађених површина, ниску образовну структуру становништва и изразито ниску куповну моћ велике већине пољопривредних домаћинстава, који указују на то да примена

агрохемијских средстава у пољопривредној производњи на подручју општине Ражањ није и не може да буде узрочник већих поремећаја у квалитету земљишта.

Највећа угроженост квалитета земљишта у општини Ражањ узрокована је неадекватним одлагањем отпада. На територији општине Ражањ за потребе одлагања комуналног отпада ЈКП "Комуналац" из Ражња користи локалитет "Липовац" величине је око 2,0 ха. Дебљина слоја одложеног отпада је различита и креће се до 4,00 м. Депонија је формирана у узводном делу јаруге -суве долине, која је у периодима обилних киша подложна бујицном току падавинских вода. За санацију и рекултивацију комуналне депоније "Липовац" израђена је пројектно техничка документација. Осим деградације земљишта, процедне воде депоније могу значајно угрозити подземне воде.

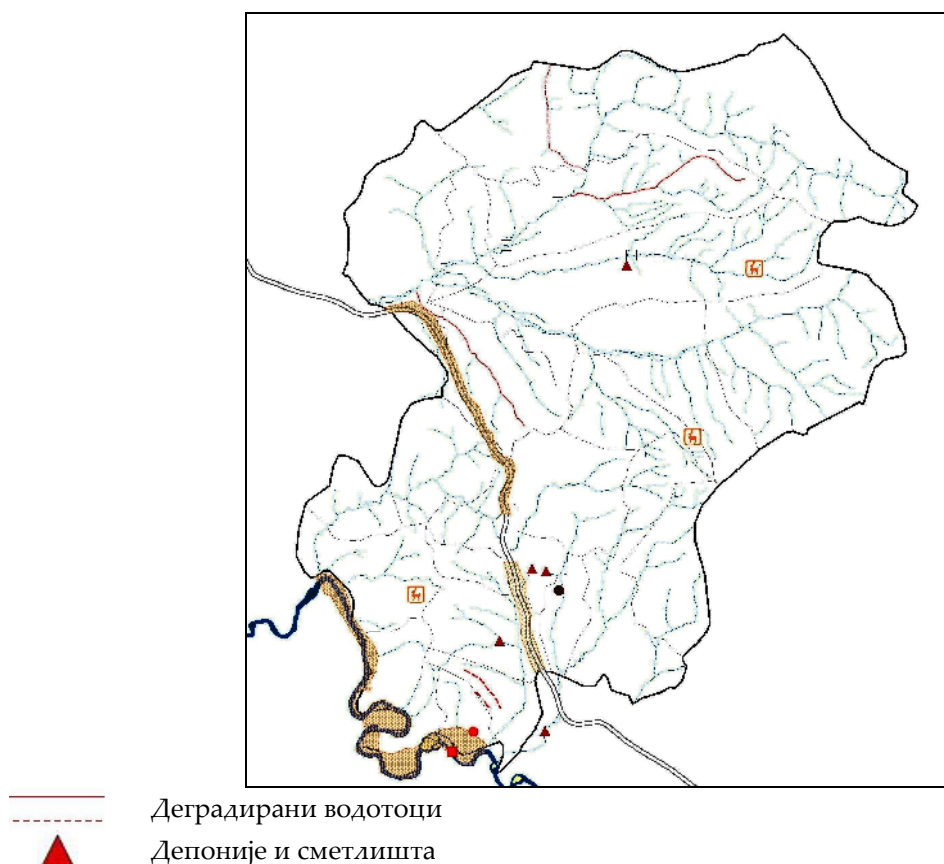
Остале месне заједнице имају одређен простор за одлагање отпада, тзв. сметлишта. Укупно је регистровано четрнаест дивљих депонија за које ће се решења санације спровести након обезбеђења услова одлагања отпада према важећем законском оквиру.

Када су у питању деградиране површине земљишта узроковане експлоатацијом минералних сировина, на територији општине Ражањ, изузев експлоатације грађевинског камена за потребе изградње новог моста на Морави, нема друге значајније експлоатације минералних сировина.

Специфична загађења и један од најургентнијих проблема на територији општине Ражањ представљају септичке јаме из домаћинства и отпадне воде сточарства.

На локалном путу Липовац – Ражањ, услед формирања путне инфраструктуре и огољивања шумског појаса дошло је до ерозије земљишта. Клизиште и даље угрожава постојећи пут.

Слика 3.1.4.1. Приказ деградираних, угрожених и еколошки осетљивих зона

	Каменолом
	Остаци експлозива и старе конструкције
	Клизиште
	Прелази колских и шумских путева преко водотока
	Осетљиве зоне биодиверзитета
	Осетљиве зоне приобаља Мораве и Коридора 10

Поред деградираних површина, на територији општине Ражањ могу се идентификовати и угрожене и еколошки осетљиве зоне.

Од угрожених зона идентификоване су:

- зоне са леве и десне стране коридора 10, услед непостојања „зелених зидова“, као заштите од буке и непостојања „зелених мостова“ за прелаз животиња, нарочито миграторних врста.
- Зона Јужне Мораве и приобалног појаса.

Такође идентификоване су угрожене зоне водотокова Крчева река и Река Прчевица и то антропогеном активношћу и услед развоја путне инфраструктуре.

Посебан акценат на територији општине Ражањ односи се на шумске екосистеме Послона и Буковика, које су станиште многих биљних и животињских врста, појас коридора 10 /ауто-пут/ који онемогућује прелаз животиња, водотокови, са посебним освртом на Јужну Мораву и преосталим шумама дуж њене обале. Ада на Јужној Морави је станиште за многе барске птице и треба је третирати као специфично осетљиву зону.

3.1.5 Потрошња минералних ђубрива и средстава за заштиту биља

Поузданих података о потрошњи агрохемијских средстава на територији општине Ражањ немамо. Не постоје мерења за присуство ових средстава у земљишту. Као што је већ наведено, велики део пољопривредног земљишта се не обрађује или се обрађује на екстензиван начин. Одређена површина се обрађује интензивно, али је у укупној површини пољопривредног земљишта то ипак занемарљиво.

У наредном периоду очекује се опадање површине пољопривредног земљишта које се обрађује на конвенционалан начин у корист површина које се обрађују у складу са принципима органске хране. С тим у вези, очекује се знатно опадање количине агрохемијских средстава које се на територији општине употребљавају. Тренутно, на територији општине једно пољопривредно газдинство има пријављене површине под органским културама и то у површини од око 20 ха.

3.2. Животна средина, здравље и квалитет живота

3.2.1 Учесталост прекорачења дневних гв за SO₂, NO₂ PM₁₀

На територији општине Ражањ не врше се мерења квалитета ваздуха. Најближа метеоролошка станица је у Ђуприји и она не располаже подацима о квалитету ваздуха на територији општине Ражањ. План за мерење квалитета ваздуха у општини треба да обухвати сеоске месне заједнице и Ражањ подједнако, али услед непостојања већих загађивача, питање

оправданости оваквих трошкова у односу на законску обавезу један је од већих проблема са којим се суочавамо.

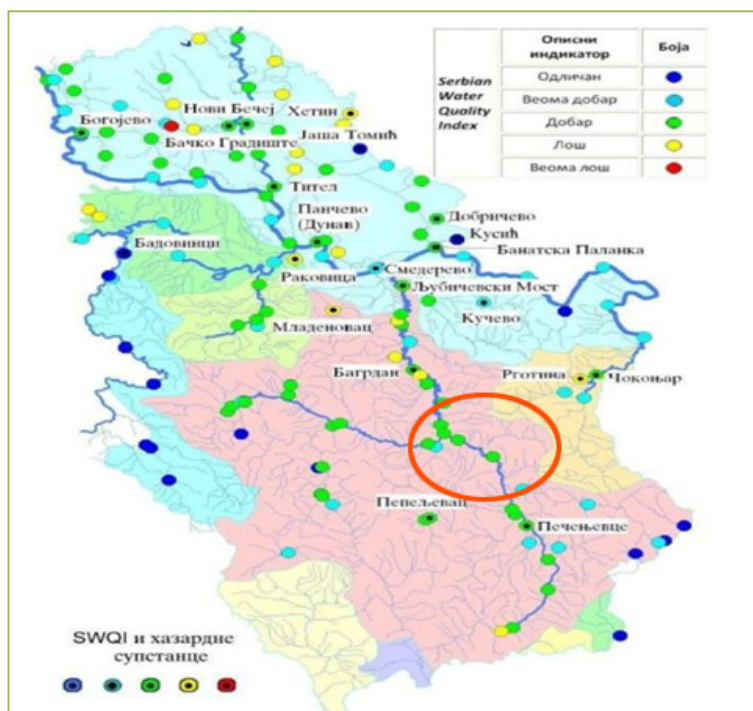
Индустријских загађивача нема, па се највеће емисије загађујућих материја јављају услед сагоревања индивидуалних ложишта, што не представља мали проблем обзиром да се као енергенти користе дрво, угаљ и лож уље. Такође један од потенцијалних загађивача су и емисије гасова из возила.

Не може се изузети утицај загађујућих материја које, посредством ветра, утичу на квалитет ваздуха на подручју општине Ражањ, а долазе са подручја других општина, али се мора нагласити да су ти утицаји пролазног карактера и да не нарушавају у бити квалитет ваздуха у Ражњу.

На основу свега напред наведеног, сматрамо да је оправдано да се, као квантитативни показатељ квалитета ваздуха на територији општине Ражањ може узети Републички просек, па чак и вредност која је нижа од просека. Тако можемо да констатујемо да је концентрација чађи, сумпорних и азотних оксида на територији општине Ражањ $<0,3\mu\text{g}/\text{m}^2$ на 24 часа таложења.

3.2.2 SWQI (Serbian water quality index)

Слика 3.2.2.1. Приказ SWQI за мерна места на водотоковима у Републици Србији

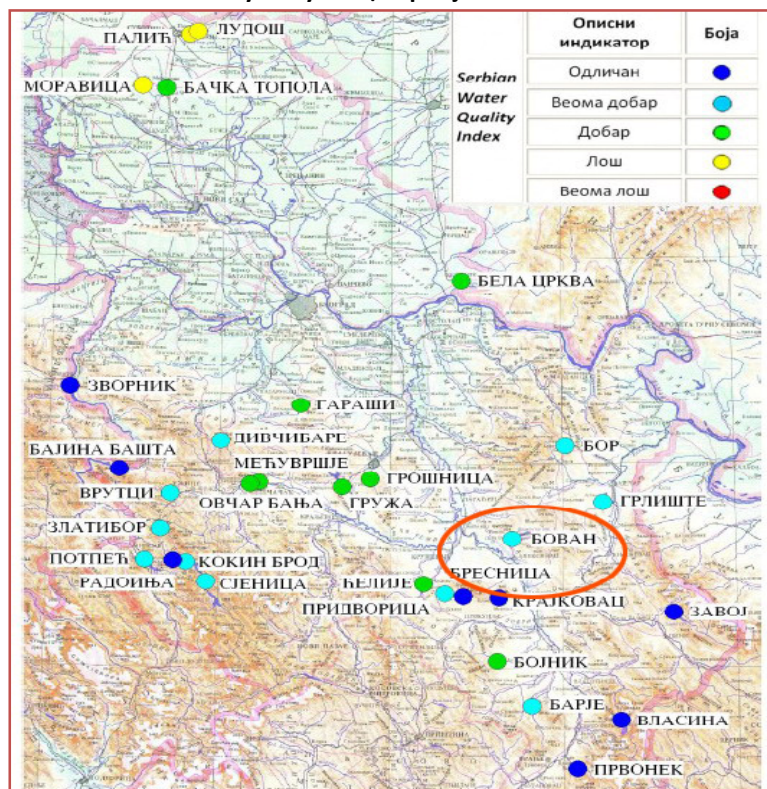
SWQI представља индикатор развијен од стране Агенције за заштиту животне средине тако да у себи садржи десет параметара квалитета физичко-хемијског и микробиолошког квалитета површинских вода (засићеност кисеоником, БПК₅, амонијум јон, рН вредност укупни оксиди азота ортофосфати, суспендоване материје, температура, електропроводљивост и колиформне бактерије).

Већи део општине Ражањ припада сливу Јужне Мораве на којој се мери SWQI. Према подацима Агенције за заштиту животне средине, у делу којом Јужна Морава пролази кроз општину

Ражањ, вредност SWQI измерена је као "добар". Ова вредност представља воде које се у природном стању могу употребљавати за купање и рекреацију грађана, гајење других врста риба (циприниде) и које се уз савремене методе пречишћавања могу употребљавати за снабдевање становништва водом за пиће и у прехранбеној индустрији.

Поред водотокова, индикатор SWQI се такође израчунава и за квалитете вода у акумулацијама. За општину Ражањ значајна су мерења са акумулацију Бован која за 2009.годину показују вредност „веома добар“.

Слика 3.2.2.1. Приказ SWQI за мерна места на акумулацијама у Републици Србији

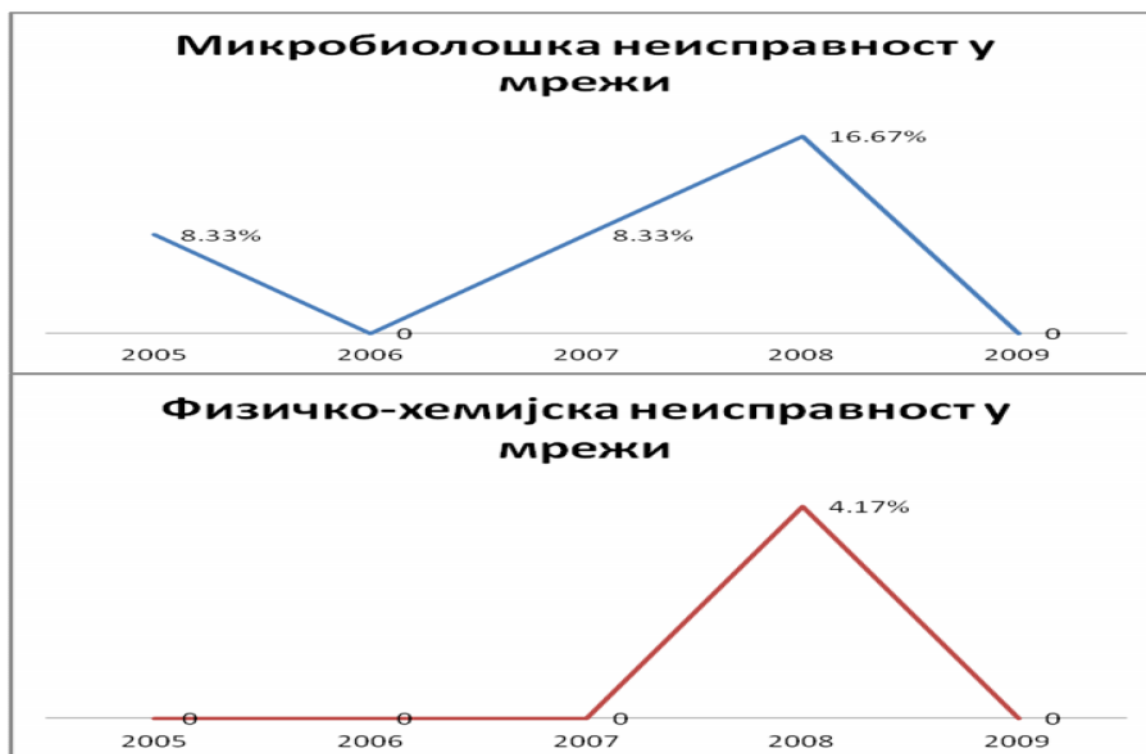

3.2.3 Квалитет воде за пиће

Водом за пиће грађани општине Ражањ снабдевају се разнолико. Са градског водовода воду добија становништво Ражња и села Шетка, Варош и Чубура. Овим видом снабдевања питком водом покривено је нешто мање од 21% укупног становништва општине. У осталим сеоским местима снабдевање се врши или преко мањих јавних водовода или се становништво снабдева из сопствених бунара (хидрофори и сл.).

- Квалитет воде за пиће из јавног градског водовода врши се редовно једном месечно и то узимањем једног узорка сирове воде и два узорка из мреже. Анализе су вршене од стране Завода за јавно здравље Крушевац. Резлтати испитавања дати су следећим графиконима.

- Вода за пиће у сеоским водоводима је непречишћена и у већини случајева нема података о потрошњи. Контрола квалитета се не врши редовно. Једно узорковање је извршено крајем 2010. године. Узето је 20 узорка са 17 сеоских водовода у 15 сеоских месних заједница. Анализу је вршио Институт за јавно здравље Ниш. Од 20 узорка код 9 је констатована физичко хемијска а код 12 микробиолошка неисправност. Седам узорка је било потпуно исправно и може се употребљавати за пиће. Становништво се редовно обавештава о свим извршеним мерењима.

3.2.4 Коришћење воде у домаћинствима

Од насељених домаћинстава у месним заједницама које се водом снабдевају са градског водовода 95% је прикључено на систем. Водовод нема водомер који мери количину сирове воде која уђе у систем па је немогуће измерити губитке у мрежи. Према јачини пумпи које воду из бунара са изворишта упумпавају у систем и времену рада тих пумпи могуће је проценити количину воде која уђе у систем. На основу фактурисаних количина ЈКП-а могуће је одредити количину испоручене финалне воде па се на тај начин може израчунати/проценити и количина воде која се изгуби у систему. Тако се у систему за водоснабдевање са изворишта у Брачину као прихватљива цифра за губитке у мрежи узима 40%, што је и количина коју прихватају санитарни и водопривредни инспектор.

Градски водовод (Ражањ, Варош и Шетка) се напаја водом преко застареле водоводне мреже из 1978. године и још старије секундарне мреже из 1928. године, због чега је одржавање скупо и неефикасно, а део мреже грађен је од азбеста. Честе су хаварије на примарној, дотрајалој мрежи. Разделна мрежа у насељу Ражањ састоји се од цеви пречника Ø 60, Ø 80, Ø 100 и Ø 200, укупне дужине 21 km на коју су прикључене зграде као и две јавне чесме.

У току 1992. године замењена је секундарна мрежа у селу Шетка око 250 m, у правцу од црпне станице према селу Шетка цевима Ø 110 од полиетилена, где је дошло до знатног смањења растурања пијаће воде.

Фактурисана вода домаћинствима се разликује од месеца до месеца, што је и логично с обзиром на различите потребе у различитим годишњим добима. Тако је најнижа количина испоручена у 2011. години у месецу јануару и износи 4.173 m³ а највиша у месецу јулу и износи 8.025 m³.

Према подацима ЈКП "Комуналац" актуелан број прикључака у домаћинствима износи 821.

**Табела 3.2.4.1.Испоручена количина воде
према подацима ЈКП „Комуналац“**

Година	Испоручена количина воде у m3
2006	64.982 m3
2007	68.974 m3
2008	66.579 m3
2009	68.036 m3
2010	63.520 m3

Уколико се као референтна година узме 2010.година, просечна годишња потрошња воде по становнику у општини Ражањ, рачунајући становнике прикључене на јавни водовод износи око 25,8 м3 годишње или 25800 литара, односно око 70 литара воде по становнику дневно, што је знатно испод републичког просека од 350л/стан/дан.

3.2.5 Проценат становника прикључен на јавни водовод и канализациону мрежу

Јавни градски водовод којим газдује ЈКП "Комуналац" из Ражња снабдева водом Ражањ, Шетку, Варош и Чубуру. У односу на укупан број домаћинстава у општини то износи приближно 25%. Проценат прикључења варира од места до места, па је тако највећи у Ражњу и Шетки где износи и преко 90% од насељених домаћинстава, затим у Вароши где је негде око 70% домаћинстава и најмањи у Чубури, која је прикључена на водовод тек у 2010. години и где је процес прикључивања у току и где се проценат прикључења предвиђа око 95% од насељених домаћинстава.

У осталим месним заједницама домаћинства се снабдевају или преко заједничких водовода у сарадњи са два или више домаћинства или индивидуално преко копаних бунара и хидрофора. Највећи број домаћинстава се водом снабдева преко заједничких сеоских водовода, а веома мали број је домаћинстава која немају воду у кући, мада су забележени и такви случајеви.

Примарна и секундарна канлизациона мрежа постоји само у Ражњу. Примарном мрежом је покривено преко 95% територије насеља а на мрежу је прикључено око 90% насељених домаћинстава.

3.2.6 Постројења за пречишћавање отпадних вода

На територији општине Ражањ не постоји ни једно постројење за пречишћавање отпадних вода.

Постоји Генерални пројекат за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода на територији општине Ражањ који предвиђа изградњу 14 постројења за по једну месну заједницу и четири постројења за две или више месних заједница. Највећи проблем је то што ни једна сеоска месна заједница нема изграђену канализациону мрежу, што представља један од највећих проблема у загађењу животне средине на територији општине.

3.2.7 Извори нејонизирајућег зрачења од посебног интереса

На територији општине Ражањ не постоји систематско мерење нејонизујућег зрачења нити прецизни подаци о броју извора нејонизујућег зрачења.

Поред електричних уређаја и мобилних телефона који представљају изворе нејонизујућег зрачења, а могу наћи у сваком домаћинству у Ражњу, у значајне изворе такође спадају и базне станице, трафо станице, антене, бандере.

На територији општине Ражањ постоји укупно тринаест базних станица мобилне телефоније, тј. предајних станица у копненој мобилној служби, отворених за јавну комуникацију, и то у власништву „Теленор“, „VIP“ и „Телеком Србија“.

Када су у питању трафо станице и извори нејонизујућег зрачења који потичу из дистрибуције електричне енергије, у општини Ражањ примарни извор електричне енергије је ТС 35/10kV „Ражањ“ снаге 2x8 mVA прикључен на напојне 35kV далеководе Сталаћ-Ражањ и Ћићевац-Ражањ.

Поред овог објекта постоји и 66 ТС 10/0.4kV различитих типова и снаге, а према просторном плану општине Ражањ, планира се изградња још два објекта ТС 10/0.4kV.

Кроз подручје општине Ражањ пролази 400kV далековод бр.423/2 који повезује ТС „Крагујевац 2“ 400/110kV са ТС 400/220/110kV „Ниш 2“.

3.3. Отпад

3.3.1 Укупна количина произведеног отпада према врстама отпада

Организовано евидентирање количина, врста и састава комуналног отпада на територији општине не постоји. Процењена просечна количина отпада у општини Ражањ је 0,9 kg/становнику/дан. У складу са овим проценама у општини Ражањ дневно се генерише 10 тона отпада а на годишњем нивоу око 3700 тона.

Насеље	Број становника (попис 2002.године)	Количина произведеног отпада т/дан	Количина произведеног отпада т/годишње
Ражањ	1537	1.3833	504.9045
Прасковче	511	0.4599	167.8635
Скорица	958	0.8622	314.703
Рујиште	413	0.3717	135.6705
Претрковац	326	0.2934	107.091
Браљина	266	0.2394	87.381
Варош	360	0.324	118.26
Витошевац	1277	1.1493	419.4945
Грабово	193	0.1737	63.4005
Липовац	298	0.2682	97.893
Мађере	525	0.4725	172.4625
Малетина	188	0.1692	61.758
Маћија	126	0.1134	41.391
Нови Брачин	568	0.5112	186.588
Пардик	385	0.3465	126.4725
Подгорац	516	0.4644	169.506

Стари Брачин	371	0.3339	121.8735
Церово	66	0.0594	21.681
Црни Као	504	0.4536	165.564
Чубура	194	0.1746	63.729
Шетка	471	0.4239	154.7235
Смиловац	1052	0.9468	345.582
Послон	264	0.2376	86.724
Укупно	11369	10.2321	3734.7165

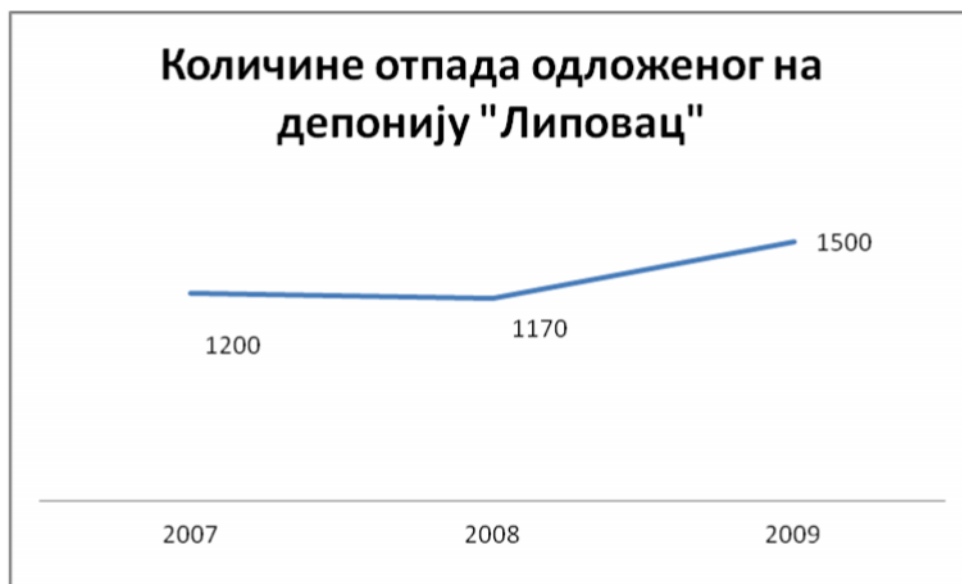
На основу документације Главни пројекат санације депоније комуналног отпада Општине Ражањ која је урађена од стране Предузеца ТЕХНОИНГ из Београда, јуна 2007.године дат је оријентациони састав отпада је представљен у наредној табели, дат је у масеним процентима.

Врста отпада	%
Папир и картон	5%
Стакло	5%
Пластика	20%
Метали (укупно)	5%
Органски отпад	15%
Грађевински отпад (шут)	5%
Текстил	3%
Остало	42%

3.3.2 Депоније отпада - сметлишта

За потребе одлагања комуналног отпада Јавно предузеће "Комуналац" из Ражња користи локалитет "Липовац", односно долину јаруге уз локални пут Ражањ - Липовац. Овај простор, удаљен од Ражња око 2 км се за ове потребе користи око десетак година и величине је око 2,0 ха. Депонија је издуженог облика, дугацка је око 300 м, док је ширина променљива и креће се од 20 - 100 м, односно просечно око 60 м. Депонија је формирана у узводном делу јаруге - суве долине, која је у периодима обилних киша подложна бујичном току падавинских вода. Дебљина слоја одложеног отпада је различита и креће се до 4,00 м. Депоновање се углавном врши централно, а материјал се накнадно разастире булдозером, тако да се депонија повремено равна. Укупна количина отпада одложеног у претходном периоду је процењена на око 5.000 м³.

На основу документације о санацији градске депоније Ражањ, на постојећој депонији, након санације, моћи ће се депоновати отпад у пројектном периоду од још 10 година.

Тренутна попуњеност површине тела депоније износи преко 90%. Према Националној стратегији, депонија општине Ражањ сврстана је у категорију K4, али због кашњења изградње регионалне депоније иста се уредује и сврстава у категорију K3, циме се омогућава њено коришћење до почетка рада регионалне депоније, односно у периоду до 5 година.

На територији општине Ражањ постоји и 14 депонија – сметлишта која служе као привремено одлагалиште смећа за сеоске месне заједнице, али имају карактер дивљих депонија.

Према проценама укупна количина отпада која се налази на ових 14 локалитета износи око 400 тона отпада.

3.3.3 Количина издвојено прикупљеног, поново искоришћеног и одложеног отпада

На подручју општине Ражањ организовано издвајање и сакупљање секундарних сировина врши се само у месној заједници Ражањ и то ПЕТ амбалаже и картонске амбалаже.

Ове сировине су до 2009. године продаване предузећима која се баве реиклажом, али је са том праксом прекинуто због нерентабилности.

На подручју нема регистрованих предузећа која се баве организованим сакупљањем и откупом секундарних сировина. Регистровано је повремено присуство, нарочито у пролеће и у летњем периоду, неорганизованих сакупљача посебно метала.

На територији општине Ражањ не постоје друге опције третмана генерисаног отпада осим одлагања.

На основу ових података изводи се закључак да се укупна количина генерисаног отпада искључиво одлаже.

3.4. Климатске промене

3.4.1 Емисија гасова са ефектом стаклене баште (укупна потрошња примарне енергије по енергентима)

Као енергенти у зградарству у општини Ражањ користе се: Дрво, Струја, гас, лож уље, мазут и угаљ.

Домаћинства се углавном греју на дрва, а ређе користе и угаљ за загревање просторија у зимском периоду. Само 13 домаћинстава је прикључено на гас. Када су установе у питању, основни енергент је струја која се користи и за грејање просторија. Због високе цене гаса и трошкова прикључења, само су две установе прикључене на гас. За грејање просторија установе користе и лож уље (обе основне школе) као и мазут који Дом културе користи за грејање просторија. Две установе загревају своје просторије на угаљ.

Ако се за референтну годину узме 2010. година, оквирна потрошња енергената општини Ражањ била је следећа:

Енергент	Потрошња у 2010. години
Дрво	15 000 м3
Угаљ	15 т
Струја	22 123 900 Wa (KWx)
Лож уље	32м3
Мазут	3,5т
Гас	15 223 м3

На основу оквирне потрошње енергената из 2010. године, укупна емисија CO₂ у зградарству износи 18122 т. Дакле према оквирном прорачуну, у 2010. години је по становнику општине Ражање емитовано око 1.9 т CO₂ у зградарству.

3.4.2 Моторна возила

Индикатор који показује број регистрованих моторних возила на територији општине Ражањ значајан је са аспекта животне средине због мерења загађења узрокованог интензитетом саобраћаја и емисије угљен диоксида.

На основу података Републичког завода за статистику укупан број регистрованих возила на територији општине Ражањ је у благом порасту.

Уколико се разматра преглед према врсти возила, највећи пораст остварен је у регистрацији путничких аутомобила.

Врста возила	2006	2007	2008	2009
мотоцикли	15	24	30	31

путнички аутомобили	1254	1371	1358	1517
специјална путничка возила	17	12	17	16
аутобуси	3	2	3	3
теретна возила	122	103	107	105
специјална теретна возила	33	30	28	24
радна возила	1	2	2	2
трактори	3	6	17	17
прикључна возила	10	10	8	10
УКУПНО	1458	1560	1570	1725

Ако се као референтна година узме 2008.година, готово да на сваког трећег становника општине дође једно регистровано моторно возило. Међутим, и поред раста броја регистрованих возила, при поређењу са другим општинама у Србији, не може се закључити о великом интензитету саобраћаја, па самим тим ни о алармантним последицама по квалитет животне средине општине.

3.4.3 Интензитет туризма

У поређењу са интензитетом саобраћаја, још мање се може говорити о интензитету туризма у општини Ражањ као о притиску на стање животне средине.

Подаци о броју ноћења домаћих и страних туриста су занемарљиви, будући да се ради о изузетно малим бројкама. Републички завод за статистику врши праћења броја ноћења домаћих и страних туриста на основу боравишне таксе која није утврђена у општини Ражањ.

Међутим, значајно је са аспекта животне средине нагласити потенцијал за развој такозваног еко-туризма који би пратио развој руралног туризма у општини Ражањ.

Природне атракције, нетакнута природа и незагађеност животне средине индустријализацијом, нарочито у селима Ражањске општине пружају велики потенцијал за развој еколошког туризма.

3.5. Спровођење законске регулативе и инвестиције

3.5.1 Успешност спровођења законске регулативе

Спровођење законске регулативе у области животне средине на територији општине Ражањ врши се путем републичке и општинске инспекције.

У оквиру Одељења за друштвене делатности, општу управу, правне и заједничке послове у Општинској управи Ражањ организован је Одсек за инспекцијске послове у оквиру којег су систематизована радна места Инспектора за заштиту животне средине и Инспектора за комуналне послове на којима ради један извршилац. Инспектор за заштиту животне средине врши послове у складу са правима и дужностима утврђеним законским прописима који регулишу област заштите и унапређења животне средине у делу где је одређена надлежност општине. Инспектор заштите животне средине доноси решења, закључке, изриче и наплаћује новчане казне, прати ток наплате посебне накнаде за заштиту и унапређење животне средине и предлаже пројекте који ће се финансирати из ове накнаде. У 2011.години Инспектор је сачинио седам записника са наложеним мерама као и три обавештења.

У Општинској управи Ражањ, постоји и систематизовано радно место послова за локални-економски развој и ангажовање на пословима за заштиту животне средине. Ови послови обухватају вршење следећег: припрема решење о давању сагласности на студију о процени утицаја пројекта на животну средину и одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја пројекта на животну средину, учествује у поступку техничког прегледа објекта за које је издата сагласност на студију о процени утицаја на животну средину, израда стратешке процене и плана и програма на животну средину, давање мишљења на одлуке о потреби израде стратешке процене и плана и програма на животну средину, спровођење поступка давање стратешке процене уз учешће органа и организација или јавности, оцена извештаја о стратешкој процени и давање сагласности на извештај, организује послове праћења квалитета ваздуха преко овлашћених правних лица и обавештава јавност о прекорачењима концентрације загађујућих материја, припрема план квалитета ваздуха, предлаже програм заштите природе и извештај о стању привреде на свом подручју, предлаже локални план управљања отпадом, стара се о његовом спровођењу и предлаже начин уређивања и спровођења управљања комуналним отпадом.

3.5.2 Ивестиције и текући издаци за заштиту животне средине

Општина Ражањ улагања у заштиту животне средине врши преко углавном путем буџетског Фонда за заштиту животне средине, али и путем буџета општине и путем донација.

Буџетски Фонда за заштиту животне средине општине Ражањ основан је 2009.године Одлуком Скупштине општине Ражањ (Сл.лист општине Ражањ“ бр.6/09) у циљу финансирања програма, пројекта и других активности у области очувања, одрживог коришћења, заштите и унапређења животне средине на територији општине Ражањ.

Средства за рад Фонда обезбеђују се из: Апропријација обезбеђених у оквиру буџета општине Ражањ за текућу годину; Дела наменских средстава од накнада за загађивање животне средине које загађивач плаћа у складу са чл.85 Закона о заштити животне средине; дела наменских средстава остварених од накнаде у складу са одредбом чл.85а Закона о изменама и допунама Закона о заштити животне средине; дела средстава остварених од накнаде у складу са чл. 84 Закона о заштити животне средине; средстава остварених од накнаде, у складу са одлуком о накнади за заштиту и унапређење животне средине општине Ражањ; прихода остварених по основу међународне, регионалне и локалне сарадње и сарадње са републичким органима на програмима, пројектима и другим активностима у области заштите животне средине; прилога, донација, поклона и помоћи; средстава остварених на конкурсима за програме и пројекте и других средстава у складу са Законом.

Преглед планираних и утрошених средстава буџетског Фонда за заштиту животне у 2010.години у РСД		Преглед планираних и утрошених средстава буџетског Фонда за заштиту животне у 2011.год у РСД (30.11)	
Планирани расходи Фонда за 2010.год	1.100.000,00	Планирани расходи Фонда за 2011.год	2.300.000,00
Укупно остварени приходи	1.300.201,24	Укупно остварени приходи (30.11)	2.447.081,24
Остварени приходи по републичким прописима	540.673,20	Остварени приходи по републичким прописима (30.11)	505.457,00

Остварени приходи по општинским прописима	759 528,05	Остварени приходи по општинским прописима (30.11)	941.261,00
Утрошена средства у 2010. години	299.838,00	Утрошена средства у 2011. Години до децембра 2011	1.383.500,00
Пренето у 2011. годину	1.000.363,24	Пренето у 2012. годину	/

Према прегледу планираних, остварених и утрошених средстава буџетског Фонда за заштиту животне за 2010.годину, уочен је веома низак проценат (23%) утрошених у односу на планиране расходе и остварене приходе. Утрошена средства представљају инвестиције у област управљања отпадом.

У 2011.години, реализација је већа и износи укупно 53%. Реализована средства уложена су у инвестиције у управљање отпадом (преса, контејнери), субвенције за одношење отпада из сеоских месних заједница и трошкови едукације у области заштите животне средине.

4. СТАЊЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

4.1. SWOT анализа

SWOT анализа Ражањ	
СНАГЕ	СЛАБОСТИ
+ Диверзитет врста, + Велики број заштићених врста, + Резерват у ловишту + Ловна основа, + Станишта ретких врста, + Катастар природних вредности + Богатство шумама, + Шумска основа + Редовна активност пошумљавања + Квалитетно обрадиво пољопривредно земљиште + Не постоји девастирано земљиште + Едукација пољопривредника + Квалитена пијаћа вода из водовода + Велика издашност бунара за 4 насеља + Више од 90% становништва прикључено на неку водоводну мрежу + 90% МЗ Ражањ прикључено на канализациону мрежу + Генерални пројекат за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода са претходном студијом оправданости на територији општине Ражањ + Не постоје индустријске отпадне воде + Пројекат санације система водоснабдевања Ражањ са изворишта Брачин	- Илегална сеча шума, - не постоји мониторинг квалитета земљишта - не постоји контролисана употреба минералних ђубрива и пестицида - не постоји шира зона санитарне заштите на водозахвата локалног ситета водоснабдевања у Брачину - Каптже и хлорисање водовода групе грађана у сеоским МЗ - Неиспитаност квалитета пијаће воде из индивидуалних бунара - канализациона мрежа не постоји у 22 од 23 МЗ - Септичке јаме и ђубране нису изграђене по правилима грађевинске струке - Загађеност пијаће воде отпадним водама - Не постоји пречишћавање отпадних вода - Дистрибуциони систем локалног система водоснабдевања са изворишта у Брачину лош, проблеми у летњим месецима - Старе пумпе и неадекватан систем смањења воде након укључивања пумпи; капацитети резервоара недовољни - Чести прекиди у водоснабдевању - постоји део водоводне мреже од азбестних цеви

+ Пројекат изградње регионалног водосистема са акумулације Бован (предвиђен за снабдевање 22 МЗ) + Добар квалитет ваздуха + Погодне ваздушне струје + Не постоје велики извори нејонизујућих зрачења + Организовано прикупљање отпада у МЗ Ражањ + Одлука о чистоћи + Локални план управљања отпадом + Редовно прикупљање отпада у Ражњу + Организовано и редовно чишћење локалних путева + Организовано прикупљање и одвожење медицинског отпада + Потписан међуопштински споразум о изградњи регионалне депоније + Одвојено прикупљање ПЕТ амбалаже и делимично папира и картона + Одвојено прикупљање и одлагање фармацевтског отпада + Пројекат санације и рекултивације депоније + Енергетски менаџер + 2 године испитиван потенцијал енергије ветра + Потенцијал биомасе + Удружење власника шума + Ловачка и риболовачка удружења + Задовољавајуће сповођење законске регулативе + Задовољавајући капацитет инспекцијске службе + Формиран фонд заштите животне средине	- око 40% губитака у мрежи - Не постоји мониторинг квалитета ваздуха - Извори загађења ваздуха – ложишта и употреба пестицида - не постоји мерење буке и утицаја ауто пута на животну средину - Не постоји организовано прикупљање отпада у 22 МЗ - Опрема у ЈКП стара и незадовољавајућа - Не постоји адекватно одлагање за анимални отпад - Велики проблем прикупљања, одвожења и одлагања отпада у сеоским МЗ - Слаби капацитети ЈКП - Мешање грађевинског отпада - Непостојање континуираног мониторинга одлагања отпада на депонији - Неадекватно одлагање отпада - Велики број сметлишта - Не постоје подаци о посебним токовима отпада - Не постоји енергетски биланс - Непостојање података - Не постоје мерења емисије гасова са ефектом стаклене баште - Ниска еколошка свест грађана - Не постоје организације цивилног друштва које се баве животном средином - Мали буџет општине – мале инвестиције - Мали капацитети службе за заштиту животне средине
---	---

МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
✓ Развијена законска регулатива ✓ Задовољавајући национални стратешки оквир, ✓ Национални Фонд заштите животне средине, ✓ Статус земље кандидата за ЕУ, ✓ Фондови ЕУ и међународни фондови, ✓ Погодне кредитне линије, ✓ Програм прекограничне сарадње Србија-Бугарска ✓ Потенцијални инвеститори (еко привреда),	✗ Неусклађеност законске регулативе ✗ Повећање надлежности локалне самоуправе не прати рационализација локалне самоуправе ✗ Низак стандард ✗ Низак буџет недовољан за учешће у финансирању пројеката ✗ Статистички подаци са националног ниво недоступни, незадовољавајући или стари

✓ Неопходна међународна сарадња ✓ Постојање регионалних институција ✓ Добра сарадња са републичком инспекцијом	
--	--

5. СТРАТЕШКИ ОКВИР

Визија

Визија - Еколошка општина са здравом пијаћом водом, чистим ваздухом, општина где се производи здрава храна и чува животна средина

ПРИОРИТЕТИ

1. Унапређење система водоснабдевања и управљања отпадним водама
2. Унапређење система управљања отпадом
3. Подизање нивоа свести становништва у области заштите животне средине
4. Подстицај одрживог коришћења природних ресурса
5. Подизање општинских капацитета за праћење стања животне средине

ПРИОРИТЕТ 1. Унапређење система водоснабдевања и управљања отпадним водама

Идентификовани главни проблеми

1. Неразвијена и неадекватна мрежа водоснабдевања
2. Неразвијена канализациона мрежа
3. Непостојање третмана отпадних вода

Стратешки циљеви

1. Развијена и адекватна мрежа водоснабдевања на територије целе општине
2. Успостављен систем управљања отпадним вода

ПРИОРИТЕТ 2. Унапређење система управљања отпадом

Идентификовани главни проблеми

1. Неадекватно одлагање отпада
2. Недовољан обухват становништва органозованим прикупљањем отпада

Стратешки циљеви

1. Успостављање система одлагања отпада према важећем законском оквиру
2. Организованог прикупљања отпада на територији целе општине

ПРИОРИТЕТ 3. Подизање нивоа свести становништва у области заштите животне средине

Идентификовани главни проблеми

1. Неедукованост и неосвешћеност становништва у области заштите животне средине
2. Незаинтересованост за укључење у решавање проблема заштите животне средине

Стратешки циљеви

1. Континуирана едукација становништва и привреде у области заштите животне средине
2. Развој цивилног сектора и укључивања локалне заједнице у активности заштите животне средине

ПРИОРИТЕТ 4. Подстицај одрживог коришћења природних ресурса

Идентификовани главни проблеми

1. Неконтролисана експлоатација природних ресурса и енергената

Стратешки циљеви

1. Одрживо газдовање природним ресурсима и енергентима

ПРИОРИТЕТ 5. Подизање општинских капацитета за праћење стања животне средине

Идентификовани главни проблеми

1. Недовољно и нередовно мерење квалитета природних ресурса
2. Недовољни капацитети јавних служби које се баве з.ж.с.

Стратешки циљеви

- 1) Успостављање система редовног праћења квалитета природних ресурса
- 2) Развијени капацитети јавних служби за заштиту животне средине

Општина Ражањ
СТРАТЕГИЈА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Визија

Општина Ражањ – Еколошка општина са здравом пијаћом водом,
чистим ваздухом, општина где се производи здрава храна и чува
животна средина

Приоритет 1.

Унапређење система
водоснабдевања и
управљања отпадним
водама

Стратешки циљ 1.1.

Развијена и адекватна
мрежа водоснабдевања на
територије целе општине

Стратешки циљ 1.2.

Успостављен систем
управљања отпадним вода

Приоритет 2.

Унапређење система
управљања отпадом

Стратешки циљ 2.1.

Успостављање система
одлагања отпада према
важећем законском
оквиру

Стратешки циљ 2.2.

Организовано прикупљање
отпада на територији целе
општине

Приоритет 3.

Подизање нивоа свести
становништва у области
заштите животне
средине

Стратешки циљ 3.1.

Континуирана едукација
становништва и привреде
у области заштите животне
средине

Стратешки циљ 3.2.

Развој цивилног сектора и
укључивања локалне
заједнице у активности
заштите животне средине

Приоритет 4.

Подстицај одрживог
коришћења природних
ресурса

Стратешки циљ 4.1.

Одрживо газдовање
природним ресурсима и
енергентима

Приоритет 5.

Подизање општинских
капацитета за праћење
стања животне средине

Стратешки циљ 5.1.

Успостављање система
редовног праћења
квалитета природних
ресурса

Стратешки циљ 5.2.

Развијени капацитети
јавних служби за заштиту
животне средине

6. АКЦИОНИ ПЛАН

Општина Ражањ	Стратегија заштите животне средине 2012-2022				
	АКЦИОНИ ПЛАН 2012-2016				
Визија - Еколошка општина са здравом пијаћом водом, чистим ваздухом, општина где се производи здрава храна и чува животна средина					
Приоритет 1. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ВОДОСНАДБЕВАЊА И УПРАВЉАЊА ОТПАДНИМ ВОДАМА					
Стратешки циљ 1.1. Развијена и адекватна мрежа водоснабдевања на територије целе општине					
1.1.1.Специфични циљ : Смањење губитака у мрежи система за водоснабдевање Брачин за 15% до 2020.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.1.1.1.	Пројекат санације и реконструкције водоводног система	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине Ражањ	2012-2015	750.000 евра (250.000 евра у првој години) НИП Буџет општине Ражањ	Замењено 4км потисног цевовода, замењени пумпни агрегати, изграђен систем хлорисања, успостављено

					аутоматско управљање системом
1.1.1.2.	Пројекат измештања потисног цевовода из насеља Шетка	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине Ражањ	2013-2015	80.000 евра + 400.000 евра 480.000 евра Буџет општине, донације	Израђена пт документација и изграђено 4км водоводне мреже
1.1.2. Спрецифични циљ : Покривеност сеоских месних заједница водоводном мрежом усађеном са важећим законским прописима повећана за 80%					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.1.2.1.	Израда катастра сеоских водовода и мапирање изворишта	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ	2013-2015	30.000 евра Општина Ражањ, донатори	Израђен катастар
1.1.2.2.	Санација постојећих сеоских водовода	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине Ражањ	2012-2016	175.000 евра 35.000 евра годишње Општина и донатори	Санитан један сеоски водовод годишње укупно 5 санација
1.1.3. Специфични циљ: Решена дугорочна стратегија водоснабдевања до 2020.год.					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.1.3.1.	Израда генералног пројекта водоснабдевања општине Ражањ	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ	2014-2015	20.000 евра Општина Ражањ и донатори	Израђен генерални пројекат
1.1.3.2.	Пројекат изградње реионалног система водоснабдевања са акумулације Бован – Прва фаза	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ, Општина Сокобања, Алексинац и Параћин	2015-2016	200.000 евра Општина Ражањ Дирекција за воде, Министарство заштите животне средине	Израђен резервоар
Приоритет 1.					

УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА ВОДОСНАДБЕВАЊА И УПРАВЉАЊА ОТПАДНИМ ВОДАМА

Стратешки циљ 1.2. Успостављен систем управљања отпадним вода

1.2.1. Специфични циљ: Број становника обухваћен примарном и секундарном канализационом мрежом на територији општине повећан за 60%

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.2.1.1.	Пројектно техничка документација за изградњу секундарне канализационе мреже за Витошевац, Скорицу, Смиловац, Нови Брачин	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине Ражањ	2012-2014	130.000 евра НИП Буџет општине	Израђен Главни пројекат за решавање третмана отпадних вода за насеља Ражањ, Варош, Скорица и Смиловац, Витошевац и Нови Брачин
1.2.1.2.	Пројекат изградње примарне и секундарне канализационе мреже за Витошевац, Скорицу, Смиловац, Нови Брачин	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине Ражањ	2014-2016	3.500.000 евра Буџет општине Дирекција за воде Донатори	Израђена сабирна мрежа и главни колектор за наведена насељена места

1.2.2. Специфични циљ: Проценат пречишћене од укупно прикупљене отпадне воде износи 60% до 2020.год

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
1.2.2.1.	Израда Главног пројекта на основу генералног пројекта за решавање проблема третмана отпадних вода за сва преостала насељена места	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине Ражањ	2014-2016	360.000 евра Буџет општине Дирекција за воде, НИП, Министарство	Израђен Главни пројекат за решавање третмана отпадних вода за насеља
1.2.2.2.	Изградња ППОВ за Варош и Ражањ	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине	2014	350.000,00 евра Буџет општине Дирекција за воде, НИП, Министарство, донатори	Израђено ППОВ

		Ражањ			
1.2.2.3.	Изградња ППОВ за Скорицу и Силовац	ЈКП „Комуналац“ Ражањ Општина Ражањ Фонд за грађевинско земљиште, путеве и изградњу општине Ражањ	2015	300.000,00 евра Буџет општине Дирекција за воде, НИП, Министарство, донатори	Изграђено ППОВ
Приоритет 2. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ Стратешки циљ 2.1. Успостављање система одлагања отпада према важећем законском оквиру					
2.1.1. Специфични циљ : Трајно уклоњене и саниране дивље депоније до 2018.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.1.1.1.	Израда Плана санације дивљих депонија	ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ Месне заједнице	2012	2.000 евра Општина Ражањ	Израђен катастар дивљих депонија са планом санације
2.1.1.2.	Санација и рекултивација депоније „Липовац“	ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ	2014	200.000 евра Општина Ражањ Фонд за заштиту животне средине	Ревидирана пројектно техничка документација и извршени радови на санацији депоније
2.1.1.3.	Санација дивљих депонија према израђеном плану	ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ Месне заједнице	2014-2016	20.000 евра Општина Ражањ Очистимо Србију Јавни радови Министарство економије и регионалног развоја	Уклоњен и адекватно одложен отпад, уређено земљиште Постављено мин 20 контејнера 5м3
2.1.2. Специфични циљ : Општина Ражањ је укључена у регионални систем управљања отпадом –Нишки регион- до 2020.год.					

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.1.2.1.	Учешће у изградњи регионалног центра за управљање отпадом	Општина Ражањ ЈКП „Комуналац“ Општине региона	2013-2016	Х евра Општина Ражањ Министарство животне средине ИПА фонд	Изграђен регионални центар за управљање отпадом
2.1.2.2.	Изградња трансфер станице	Општина Ражањ ЈКП „Комуналац“	2014-2016	710.000 евра Општина Ражањ Фонд за заштиту животне средине Министарство животне средине ИПА фонд	Изграђена трансфер станица
2.1.3. Специфични циљ : Развијен систем одлагања посебних врста отпада до 2018.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.1.3.1.	Решење проблема одлагања анималног отпада	Општина Ражањ ЈКП „Комуналац“	2013-2015	30 000 евра Општина Ражањ донације	Постављени контејнери за анимални отпад и успостављен систем одвожења отпада на третман
2.1.3.2.	Изградња рециклажног дворишта	Општина Ражањ ЈКП „Комуналац“	2013	100.000 евра Фонд за заштиту животне средине и оператери	Изграђено рециклажно двориште
Приоритет 2. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ Стратешки циљ 2.2. Организовано прикупљање отпада на територији целе општине					

2.2.1. Специфични циљ : Сво становништво обухваћено организованим прикупљањем отпада до 2015.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.2.1.1.	Обезбеђење посуда за одлагање отпада за сва насељена места	ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ	2012-2014	60.000 евра Општина Ражањ Донације Министарство зжс	Набављено 100 комада 1.1м3 контејнера
2.2.1.2.	Набавка возила за прикупљање отпада	ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ	2013	70.000 евра донације	Набављен један камион смећар
2.2.2. Специфични циљ : Проценат одвојених секундарних сировина од укупно прикупљеног отпада износи 40% до 2015.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
2.2.2.2.	Формирање зелених острва	Месне заједнице ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ	2012-2015	20.000 евра Општина Ражањ Фонд за заштиту животне средине Донације Министарство зжс	Постављено 30 зелених острва (30*4 контејнера)
Приоритет 3.					
ПОДИЗАЊЕ НИВОА СВЕСТИ СТАНОВНИШТВА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ					
Стратешки циљ 3.1. Континуирана едукација становништва и привреде у области заштите животне					
3.1.1. Специфични циљ : Уведени редовни едукативни и информативни програми и акције за становништво					

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.1.1.	Израда Плана и програма едукације становништва	Општина Ражањ НВО „Зелена Оаза“ Основне школе	2012	1.000 евра Буџетски фонд за зжс	Израђен програм и план
3.1.1.2	Укључивање деце предшколског и школског узраста у активности заштите животне средине	Општина Ражањ НВО „Зелена Оаза“ Основне школе ПУ Лептирићи	2012-2016	7.500 евра Буџетски фонд за зжс	Организоване радионице за децу школског и предш.узраста
3.1.2. Специфични циљ : Подршка и едукација привреди и пољопривредницима у области заштите животне средине					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.1.2.1.	Подршка предузећима у увођењу стандарда ИСО 14001 (ЕМАС)	Општина Ражањ Удружење предузетника	2013-2016	8.000 евра Буџетски фонд за зжс	Редовно информисање предузећа о могућностима субвенција за увођење стандарда и учешће у истим
3.1.2.2.	Едукација и подршка умрежавању пољопривредника и привредника	Општина Ражањ Удружење предузетника Удружења пољопривредника	2012-2016	5000 евра Буџетски фонд за зжс	Организоване едукације за привреднике и пољопривреднике
Приоритет 3. ПОДИЗАЊЕ НИВОА СВЕСТИ СТАНОВНИШТВА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Стратешки циљ 3.2. Развој цивилног сектора и укључивања локалне заједнице у активности заштите животне средине 3.2.1. Специфични циљ : повећан број организација цивилног сектора и њихових активности у области заштите животне средине					

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.1.1.	Развој програма подстицаја НВО у области ЗЖС	Општина Ражањ Локалне НВО	2012-2016	5.000 евра Буџетски фонд за зжс	Учешће у активностима и финансијска подршка реализацији активности НВО
3.2.1. Специфични циљ : Успостављен редован систем обавештавања и испитивања становништва о питањима животне средине					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
3.2.1.1.	Укључивање МЗ у систем информисања о питањима заштите животне средине	Општина Ражањ Месне заједнице	2013	1.000 евра Буџетски фонд за зжс	Годишњи Извештај о стању животне средине за МЗ
3.2.1.2.	Спровођење анкета о питањима животне средине	Општина Ражањ Месне заједнице ЈКП „Комунално“ НВО	2012-2016	1.000 евра Буџетски фонд за зжс	Сprovedено 1 анкета годишње Обухваћено годишње 10% становништва
Приоритет 4. ПОДСТИЦАЈ ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА Стратешки циљ 4.1. Одрживо газдовање природним ресурсима					
4.1.1. Специфични циљ : Заштићени подземни извори воде и водотокови					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.1.1.1.	Дефинисање и заштита зона санитарне заштите око постојећих изворишта	Општина Ражањ Месне заједнице ЈКП „Комуналац“	2012 - 2014	100.000 евра Општина Ражањ Буџетски фонд за зжс	Сprovedени истраживачки радови и дефинисане зоне
4.1.2. Специфични циљ : Подстицај рационалне употребом воде, шума и земљишта					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ

4.1.2.1.	Едукације пољопривредника о адекватном третману земљишта	Пољопривредна саветодавна служба Ниш Општина Ражањ	2012-2016	5.000 евра	Одржано једно саветовање годишње
4.1.2.2.	Кампања о одрживој експлоатацији природних ресурса	Општина Ражањ НВО „Оаза“ Месне заједнице	2012-2016	10.000 евра 20% Буџетски фонд за зжс 80% донације	Спроведена једна кампања годишње
Приоритет 4. ПОДСТИЦАЈ ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА Стратешки циљ 4.2. Унапређење енергетске ефикасности					
4.2.1. Специфични циљ : Повећана енергетска ефикасност за 20% до 2020.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.2.1.1.	Израда пројектно техничке документације за повећање енергетске ефикасности у јавним установама и предузећима	Општина Ражањ Јавне установе Јавна предузећа	2012-2013	25.000 евра Агенција за енергетску ефикасност МДУЛС	Израђени пројекти за 10 зграда
4.2.1.2.	Извођење радова према п-т. докумантацији	Општина Ражањ Јавне установе Јавна предузећа	2013-2016	200.000 евра Агенција за енергетску ефикасност МДУЛС донације	Повећана ен.ефикасност у 4 јавне зграде
4.2.2. Специфични циљ : Испитана могућност употребе биомасе и енергије ветра до 2016.год					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
4.2.2.1.	Израда студије изводљивости коришћења обновљивих извора енергије	Општина Ражањ	2014	30 000 евра Општина Ражањ Министарство	Израђена студија

				енергетике донације	
Приоритет 5. ПОДИЗАЊЕ ОПШТИНСКИХ КАПАЦИТЕТА ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Стратешки циљ 5.1. Успостављање система редовног праћења квалитета природних ресурса					
5.1.1. Специфични циљ : Успостављен систем редовног праћења квалитета релевантних природних ресурса					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.1.1.1.	Израда Плана праћења квалитета природних ресурса	Општина Ражањ	2012	1000 евра Буџетски фонд за заштиту ж.с	Израђен план
5.1.1.2.	Успостављање редевне анализе квалитета земљишта	Општина Ражањ	2014-2016	10.000 евра Буџетски фонд за заштиту ж.с	Анализирано најмање 30 узорак земљишта
5.1.1.3.	Реализација Плана праћења квалитета природних ресурса	Општина Ражањ	2012-2016	50000 евра Буџетски фонд за заштиту ж.с	Извршене анализе воде, ваздуха и буке
5.1.2. Специфични циљ : Ојачана инспекцијска служба и сарадња са релевантним институцијама					
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.1.2.1.	Израда катастра загађивача	Општина Ражањ	2015	10 000 евра Буџетски фонд за зжс	Урађен катастар загађивача
5.1.2.2.	Подизање техничких капацитета инспекцијске службе	Општина Ражањ	2014 -2016	25 000 евра Буџет општине	Формирана одвојена служба (радник, опрема, возило)

Приоритет 5.

ПОДИЗАЊЕ ОПШТИНСКИХ КАПАЦИТЕТА ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Стратешки циљ 5.2. Развијени капацитети јавних служби за заштиту животне средине

5.2.1. Специфични циљ : Ојачана служба локалне самоуправе

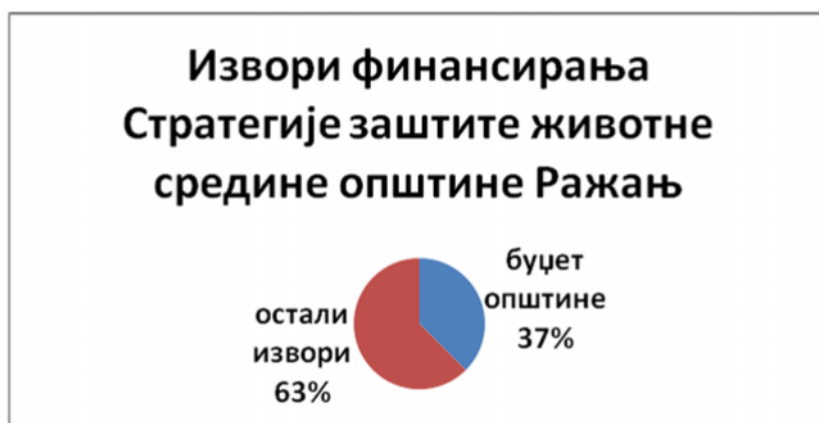
Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.2.1.1.	Оснивање службе за заштиту животне средине	Општина Ражањ	2014 -2016	25 000 евра Буџет општине	Формирана одвојена служба (радник, опрема, возило)
5.2.1.2.	Унапређење људских ресурса општинске управе у области заштите животне средине	Општина Ражањ	2012 -2016	10.000 евра Буџет општине	Присутво радника на најмање 2 едукације у области зжс годишње

5.2.2. Специфични циљ : Повећан технички и стручни капацитет ЈКП

Број	Пројекат	ПАРТНЕРИ	Време	Износ и извор финансирања	ИНДИКАТОРИ
5.2.2.1.	Унапређење техничких капацитета ЈКП	ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ	2012-2016	25000 евра Буџет општине донације	Набављена опрема за унапређен систем наплате услуга
5.2.2.2.	Унапређење људских ресурса ЈКП	ЈКП „Комуналац“ Општина Ражањ	2013-2016	30 000 евра Буџет општине донације	Ангажована минимално два додатна радника и набављено једно возило

6.1. Финансијска улагања

За спровођење Стратегије заштите животне средине, односно Акционог плана за период од 2012-2016. године, неопходно је обезбедити средства у укупном износу од 8.090.500 евра, колико је потребно за реализацију укупно 43 пројекта, односно програма. Овај укупан износ распоређен је на различите изворе финансирања, од чега 37% пада на терет општине Ражањ, тј. буџетског фонда за заштиту животне средине и самог буџета општине. Укупан износ који пада на терет општине износи нешто преко 3 милиона евра за период од 2012-2016. године, што у просеку годишње износи нешто преко 600.000 евра. Узимајући у обзир овај износ, просечно годишње издвајање из буџета по становнику општине Ражањ износило би око 66 евра.

Остали извори финансирања Стратегије чине, 63%, односно укупна улагања од 5.058.000 евра. У овим изворима највећи удео имају средства Републике Србије, односно Национални инвестициони план, Републички фонд за заштиту животне средине, средства Министарства животне средине и просторног планирања, али и друга средства са националног нивоа, која обезбеђују друга министарства и државне агенције и фондови. Такође, очекује се да се део средстава обезбеди и путем међународне помоћи и донација, као и пријављивањем на конкурсе међународних донатора, у првом реду Европске уније.

Када је упитању динамика укупних улагања у спровођење Акционог плана, највећа улагања очекују се у 2014.години, тј. трећој години спровођења Стратегије.

Највећи удео у укупним улагањима у спровођење Акционог плана припада пројектима у оквиру првог приоритета Унапређење система водоснабдевања и управљања отпадним водама, чак 78% од укупних улагања. На други приоритет, **Унапређење система управљања отпадом**, одлази 15% укупних улагања у спровођење Акционог плана. Најмање улагања, одлази на приоритет 3, Подизање нивоа свести становништва у области заштите животне средине.

Приоритет	Укупан износ	% у укупним улагањима	% из буџета општине	% других извора
Унапређење система водоснабдевања и управљања отпадним водама	6295000.00	77.8%	40.43%	59.57
Унапређење система управљања отпадом	1212000.00	14.98%	17.08%	82.92
Подизање нивоа свести становништва у области заштите животне средине	28500.00	0.35%	100%	0
Подстицај одрживог коришћења природних ресурса	370000.00	4.57%	18.11%	81.89
Подизање општинских капацитета за праћење стања животне средине	186000.00	2.30%	100%	0
УКУПНО	8091500.00	100.00	37.49%	62.51%

Табела 6.1.1. Расподела финансијских улагања према приоритетима

7. ОКВИР ЗА МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈУ

Израда документа Стратегије заштите животне средине општине Ражањ 2012-2022. године и његово усвајање од стране Скупштине општине Ражањ не представља крај процеса. То је почетак његовог најтежег дела – имплементације, односно спровођење активности ради постизања задатих циљева. То је обавеза према нашим становницима и грађанима. Будући да Стратегије имају сврху и вредност једино уколико се спроводе, неопходно је јасно утврдити механизме њиховог спровођења, односно мониторинг спровођења и евалуацију, вредновање спроведеног.

Циљ мониторинга и евалуације је:

- Систематично и редовно прикупљање података;
- Праћење процеса спровођења Стратешког документа (Циљева и пројеката)
- Процена успешности реализације стратешког документа (циљева и пројеката)

Сврха мониторинга и евалуације је:

- Побољшање ефикасности и успешности спровођења Стратегије;
- Предлагање измена на основу извештаја о спровођењу активности

Мониторинг и евалуација представљају целовито сагледавање спровођења Стратешког документа и његовог акционог плана кроз:

- Праћење процеса имплементације
- Праћење резултата спроведених активности
- Процену утицаја које спроведене активности имају на квалитет животне средине
- Мониторинг се спроводи у континуитету за цео период трајања Стратешког документа
- Евалуација се врши једном годишње на основу достављених извештаја

Мониторинг спровођења Стратегије заштите животне средине општине Ражањ врши Одељење за локални економски развој на основу прибављених извештаја о спровођењу Стратегије од стране свих одговорних институција за спровођење конкретних пројеката. Ово одељење вршиће мониторинг све до формирања службе за заштиту животне средине, чије је формирање планирано за 2014. годину.

Одељење за локални економски развој општине Ражањ на основу прибављених извештаја о спровођењу Стратегије од стране свих одговорних институција за спровођење конкретних пројеката сачињава Извештај о спровођењу Стратегије.

У циљу праћења и вредновања спровођења Стратегије, Одлуком Скупштине општине оснива се Савет за заштиту животне средине, који чине чланови радне групе који су учествовали у процесу израде Стратегије.

Извештај који израђује Одељење за локални економски развој разматра Савет за заштиту животне средине и вреднује успешност његовог спровођења.

Вредновање спровођења Стратегије врши се мерењем индикатора у односу на њихове почетне вредности, које су дате у Анексу Стратегије и у самом документу стратегије.

Током процеса израде Стратегије заштите животне средине дефинисане су две врсте индикатора:

1. Индикатори резултата – који су дефинисани за сваки пројекат, односно програм предвиђен акционим планом. На основу ових индикатора може се вршити провера и праћење да ли су предвиђени пројекти реализовани и да ли су дали очекиван резултат или производ.
2. Индикатори утицаја – односно индикатори стања животне средине којима се дугорочно посматрано прати утицај стратегије на сектор животне средине. Укупно је дефинисано двадесет таквих индикатора чији су почетни резултати презентовани у анализи стања сектора животне средине.

Савет се састаје најмање једном годишње у циљу евалуације спровођења Стратегије, а према потреби и чешће.

Извештај о спровођењу пројеката заједно са извештајем о мерењу индикатора чине Извештај о евалуацији спровођења Стратегије заштите животне средине који се упућује најпре општинском већу а затим и Скупштини општине на разматрање и усвајање.

Доступност Стратегије заштите животне средине општине Ражањ, односно информисаност и обавештеност заједнице о степену њене реализација, од велике је важности, јер заинтересоване стране треба да буду упознате како са напретком, тако и са активностима које могу предузети како би помогли у остварењу циљева и приоритета дефинисаних овом Стратегијом. Из тог разлога, неопходно је редовно обавештавати јавност о спровођењу Стратегије.

8. ПРИЛОЗИ

8.1. Листа учесника у процесу израде Стратегије

8.2. Листа општинских планова и релевантних докумената

8.3. Листа индикатора

8.4. Коментари појединачних заинтересованих страна